

ATLAS INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
ISSN:2619-936X



Vol:5, Issue:19

2019

pp.382-389

Article Arrival Date: 29.04.2019

Published Date: 14.06.2019

PUNCH NAKIŞI İLE GİYİM SÜSLEME YÖNTEMİ (YELEK ÖRNEĞİ)

PUNCH WORK OF GARMENT ORNAMENT (WAIST COAT EXAMPLE)

Öğr. Grv. Hülya KARAOĞLAN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Gediz Meslek Yüksek Okulu. Tasarım Bölümü, Kütahya /Türkiye

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31568/atlas.322>
Article Type : Research Article



ÖZET

İnsanoğlu tarih öncesi çağlardan beri beğenilme ve farklı olma arzusu ile kullandığı eşyalarını giysilerini ve bedenlerini süslemişlerdir. İlk çağlara ait arkeolojik buluntularda ele geçen iskeletlerin kol, bilek, ayak, boyun, kulak çevrelerinde bulunan meyve çekirdeklerinden ya da çeşitli madenlerden yapılan boncuklar kendilerini; kullandıkları pişmiş toprak eserlerin üzerine kazıyarak ya da boyanarak yapılan bezemeler eşyalarını; Tunç Çağı'na tarihlendirilen Acemhöyük' te ele geçen bir kumaş kalıntısının fayans boncuklarla süslenmesi ise giysilerini süslediklerinin anlaşılmasına verilebilecek ilk örneklerdir. Her çağda ekonomik, sosyal, kültürel etkilerin sonucu giyim süsleme teknikleri farklılıklar göstermiştir. 21. yüzyıla gelindiğinde hazır giyim sektöründeki önemli gelişmeler ve zaman faktörünün önemi sonucu çok emek ve süre isteyen giyim süsleme teknikleri yerini hemen sonuç veren pratik yöntemlere bırakmıştır. Punch nakış tekniği de bu anlamda modern insanın hem hobi olarak hem de hızlı ve şık sonuçlara ulaştıran bir süsleme tekniği olduğundan tercih edilmektedir. Punch nakışı özel iğnesine ip takılarak kasağa gerilen kumaş üzerine iğnenin batırılıp çıkarılmasıyla kabartmalı bir doku oluşturulur. Desene üç boyutlu görüntü efekti verdiği için diğer basit nakışlardan daha şık görünür. Çalışmada giyim süsleme tekniklerinden kısaca bahsedilerek punch iğnesi tekniği kullanılarak hazırlanan yelek üretilmiştir. Desen oluşturma, deseni kumaşa aktarma, işleme aşamaları ve bitmiş ürün resimleri çalışmaya eklenmiştir. Çalışmanın amacı da ise; gün geçtikçe kaybolan el işleriyle yapılan süslemelerin yeni nesillere özendirme ve ilgilerini perçinlene isteği güdülmüştür. Ayrıca yapılan araştırmalarda bu teknikle ilgili fazla akademik çalışmaya rastlanmamış olması çalışmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Punch Tekniği, Giyim Süsleme, Yelek Tasarımı.

ABSTRACT

Mankind has adorned their clothes and bodies of precious materials that have been used since prehistoric times with the desire to be different and to be different. Beads made of fruit cores or various minerals found around the ears of the arm wrist, feet, and neck of the skeletons found in archaeological finds of the first ages; ornaments made by scraping or painting the terracotta works they use; The decoration of the remains of a fabric unearthed in Acemhöyük, dating to the Bronze Age, with faience beads is the first example that can be given to understand that they decorate their clothes. The economic, social, cultural influences in every age have shown differences in dressing techniques. The important developments and time factors in the ready-to-wear sector have left a lot of labor and time-consuming clothing ornamentation techniques to practical methods which give immediate result. Punch embroidery technique is preferred because it is an ornamentation technique which makes modern man as both a hobby and a fast and elegant result. Punch embroidered special needle is attached to the rope stretched on the fabric on the needle is removed by removing the embossed texture is created. Because Desene gives a three-dimensional image effect, it looks more elegant than other simple embroidery. In our work, a vest made using Punch needle technique was produced by briefly mentioning the techniques of clothing ornamentation. Pattern creation, transfer to fabrics, processing steps and finished product pictures have been added to the study. The purpose of working is; the days of disappearing handicrafts have been motivated to encourage and annotate the

adornments of the new generations. In addition, it is thought that the study will contribute to the study if there is not much academic work related to this technique.

Key Words: Punch Technique, Clothing Embellishment, Vest Design.

1. GİRİŞ

Süslenmeye yarar şey, bezek, ziynet, süsleme ya da süslenme işine 'süs' denir. Süsleme ise; ipek, yün, keten, pamuk, metal, rafya, sim vb. iplikler kullanılarak, çeşitli iğneler ve uygulama biçimleri aracılığıyla; keçe, deri, dokuma vb. üzerine yapılan bezemelere denilmektedir (Markaloğlu, 1991: 37; Barışta, 1995: 1). Başka acıdan süsleme, süsleri yerleştirme tarzı veya sanatı; bir binayı ve ya eşyayı kullanım amacı yanında göze daha güzel göstermek için çeşitli türlerde yapılan estetik çalışmaların genel adına denilmektedir (Sever, 1988: 133; Çatal, 2002: 5). Süsleme veya süslenme arzusu ilk çağlardan başlamaktadır. İnsanlar süslenmek ve süslemek isteği ile her dönemde yenilikler yapmış, giyimlerini, evlerini, kullandıkları eşyaları süslemek için çaba göstermişler ve süslenmeyi sanat haline getirmişlerdir (Eronç, 1984: 3).

Dünyada her birey kendi öz dünyasında sanatçıdır. El sanatlarının evrensel boyutlarda olmasının en önemli sebebi aile geleneği olarak nesilden nesile geçmesidir. Yüzyıllar içinde büyük küçük her toplulukta birçok el sanatı gelişmiştir ve birçok el sanatı gelişen teknolojinin etkileriyle ve ekonomik endişeler sebebiyle yok olmuş ya da şekil değiştirmiştir (Yalçınkaya, 2006, s.1). İnsanların, giyecek ve kullanılacak eşyaları kendi yaratıcı gücünü ve el emeğini kullanarak bezemek arzusu işleme sanatını doğurmuştur. İnsanoğlunun iki parçayı birbirine ekleme, düz bir dikişi bile dekoratif anlamda yapma fikri ile gelişmiş bir sanat dalıdır (Şahbaz, 2007).

Süsleme tarihi ilk çağlardan beri karşımıza çıkmaktadır. Tarih öncesi çağlara ait yerleşimlerde yapılan kazılarda ele geçen pişmiş topraktan üretilmiş kap, testi, ağırşak gibi güllük hayatta kullanılan eşyaların üzerinde çeşitli aletlerle kazınmış ve ya boyanmış eserlere sıklıkla rastlanmaktadır. Kumaşların süslenmesine en önemli ve eski örnek ise 1965 yılı Acemhöyük kazı mevsiminde Nimet Özgüç başkanlığında, büyük yanmış binanın bir odasında, çeşitli eserlerin yanında kumaş parçaları çıkarılmıştır. Bu buluntuların tarihi yazılı belgeleri destekleyen, eşzamanlı tarihe yani M.Ö.19.18. yy. aittir. Taban üstünde dağınık olarak, küçük parçalar halinde ele geçirilen ketene benzeyen beyaz renkli bezin bir yüzüne altın iplikle koyu ve açık mavi renkli fayans boncuklar işlenmiştir. Bez yangından kırışıklıkları ve katlarıyla taşlaşmış bir halde olmasına rağmen koyu mavi ve açık mavi boncuklardan geometrik desenlerin oluşturulduğu tahmin edilebilir durumdadır. Kumaştan kopmuş küçük halka boncuklardan ise elbise süslerinin ölçülerini anlamak mümkündür (Özgüç, 1968: ss. 19-21).

Çağlar boyunca da Sümer, Frig, Lydia, Urartu, Asur, Pers, Mısır, Yunan uygarlıklarında kadın çocuk ve erkek kıyafetlerinin işleme boyama gibi tekniklerle süslenmiş olduklarını arkeolojik buluntularda gün güzüne çıkmış kabartma, resim, figürün gibi eserlerden anlaşılmaktadır.

Türkler Anadolu'ya geldiklerinde pek çok uygarlığın yaşadığı çeşitli kültürlerle yoğrulmuş yeni coğrafyada zengin bir el sanatı çeşitliliğiyle karşılaşmışlardır. Bu kültürlerden etkilenerek dini inançlarının zevklerinin çalışkan yapılarıyla da el sanatlarına yeni bir tarz katmışlardır. Bu tarz günümüzde dünya çapında ün yapmış modacılar esin kaynağı olmaya devam etmektedir.

2. GİYSİ SÜSLEME TEKNİKLERİ

2.1. Nakış (İşleme) ve Makine Nakışı ile Yapılan Süslemeler

Türk işi, hesap işi, Maraş işi, Antep işi, beyaz iş, ajur, applike, piko, kanava (Kanaviçe, goblen), okbaşı-fileş, marka-monogram, Çin iğnesi (iğne boyası), makrame, gölge işi, tül işi, oyalalar, danteller, Bartın işi, suzeni (kasnak işi) ve sarma işidir (Atlamış, 2008: s. 13)

2.1.1. Basit Araçlarla Yapılan Süslemeler

Punch iğnesi, keçe işleme iğnesi, mekik, firkete, kordon sarma aparatı, boncuk dokuma tezgâhı, örgü dokuma tezgâhı, ponpon yapma aparatı, baskı yapma kalıpları vb.

2.1.2. Dikişle ve Kumaşın Biçimlendirilmesiyle Yapılan Süslemeler

Dikişle yapılanlar; biye, pervaz, enkrüste, kapitone, spor dikiştir. Kumaşın biçimlendirilmesiyle yapılan teknikler; büzgüler (düz büzgü, su büzgüsü, balgümece büzgüsü, şematik büzgü), pililer, nervür, volan, fırfır-farbala ve drapedir.

2.1.3. Hazır Gereçlerle Yapılan Süslemeler

Sutaşları, kurdeleler, hazır danteller, şeritler, harçlar, pul-boncuk, kordonlar, püskül, ponpon ve saçaklardır.

2.1.4. Baskı Tekniğiyle Yapılan Süslemeler:

Batik, flok (flokrama), aşındırma, pigment, transfer, sedef, gofre, yakma, kabartma, yıldız, inkjet ve yüksek baskı teknikleridir (Atlamış, 2008: s.14)

3. PUNCHTEKNİĞİ

3.1. Punch Tekniği Tarihçesi

Punch özel aparatı ile elde yapılan kumaş üzerinde 3 boyut etkisi yaratan bir nakış tekniğidir. Avrupa'da bu nakışın ismi "Punch needle" dir. Punch needle dilimize çevrildiğinde yumruk iğnesi ismini alır. Bu teknik yağlıboya tablolara benzeyen çok özgür ve karmaşık sahneler oluşturmak için kullanılabilirdiğinden iplik boyama tekniği de denilir. Kumaş üzerinde basit bir dikiş ile ilmek oluşturularak yapılan bu işleme tekniği ile çeşitli iplikler kullanılarak çok çeşitli dokular elde edilebilir. Punch nakışı kumaşın ters yüzü üzerine özel iğne ile nakış motifinin işlenmesi ve kumaşın ön yüzünde modelin kabartılı şekilde meydana gelmesini sağlar. Halı dokumasını andırırsa da naif yapısı sebebiyle nakış olarak adlandırmak daha doğru kabul edilmiştir. Genelde manzara resmi yapmakta kullanılır; ışık-gölge oyunlarını resim gibi yansıtma özelliği sanatçıların ilgisini çekmektedir. Farklı boyda iğnelerle yapılan punch nakışı, hem farklı kalınlıkta iplerle çalışılabilmesini, hem de eserin 3 boyut özelliğinin vurgulanmasını sağlamaktadır (<http://www.ipekmod.com/urun-tarihcesi/>)

Punch nakışı Rus nakışı ve bunka nakışı olarakta bilinir. Terimler evrensel olarak değiştirilemez ama bu isimde ki nakışlarda da aynı iğne yapısı kullanılır. Rus nakışın da malzeme çeşitleri ve değişken ilmek uzunlukları ile farklı kullanımı kapsayan, daha geniş kategoridir. Bunka ise punch iğnesi kullanılarak yapılan nakışın Japon versiyondur.

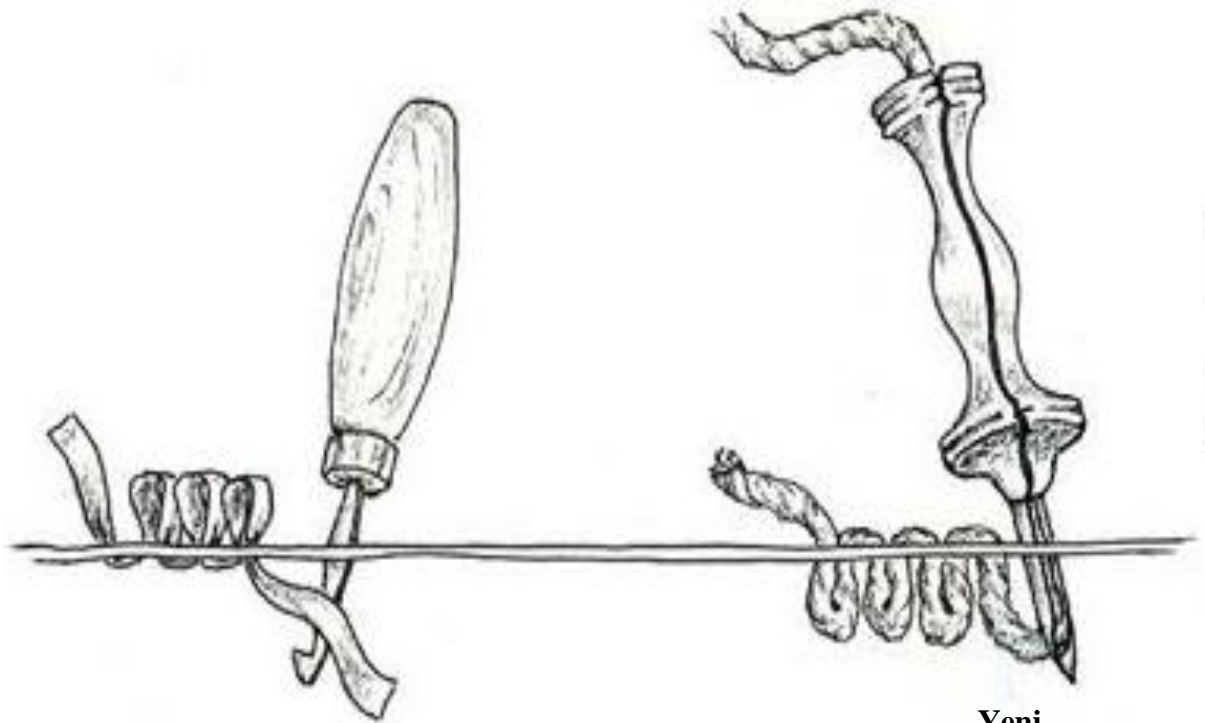
Punch nakışı tarih de yaygın olarak Rusya'da kullanılmış olmasına rağmen ilk kuş kanatlarında bulunan içi boş kemiklerle yapılan punch iğneleriyle eski Mısırda kullanılmıştır.

Punch nakışı Orta Çağ'da Doğu ve Batı Avrupa'da dini kıyafetleri ve panelleri süslemek için kullanılmıştır. 17. Yüzyıl da Rus Ortodoks Kilisesi yeni bir liderliği kabul etti ve ibadet ritüellerindeki değişiklikler de dahil olmak üzere yeni reformlar uyguladı. Eski müminler olarak bilinen bir grup bu modernleşmelere karşı çıktı ve kiliseden ayrıldı. Bu grup punch iğne nakışı bir sanat formuna dönüştürdü. İlk olarak, sadece bir iplik kadar kalın kuş

kemiğinden yapılmış iğneler kullandılar. Zaman geçtikçe bu iğnelerin yerini çelik iğneler aldı (Resim: 1). Eski müminler giysileri için bezemeler yaparlar ve bu sanatı da nesilden nesile geçirmişlerdir. Avrupalılar bu tarz işlere "Primitive art" yani ilkel sanatlar diyorlar. Genel olarak İngilizler ve Amerika da güneyli ev hanımlarının çiftlik duvarlarını ya da Rug Hook versiyonuyla kilim olarak zeminlerini süslemede kullanıyorlar (Leslie, 2007: ss.163-165) (Resim:2).



Resim:1 Eski Yıllarda Kullanılan Vintage Panch Aletleri



Eski

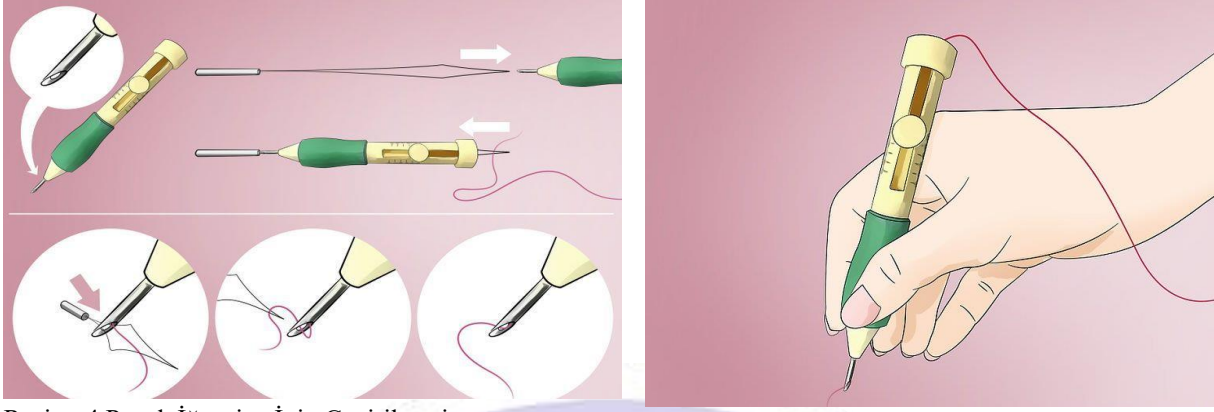
Yeni

Resim: 2 Eski Ve Yeni Panch Nakışı Çalışma Yöntemi

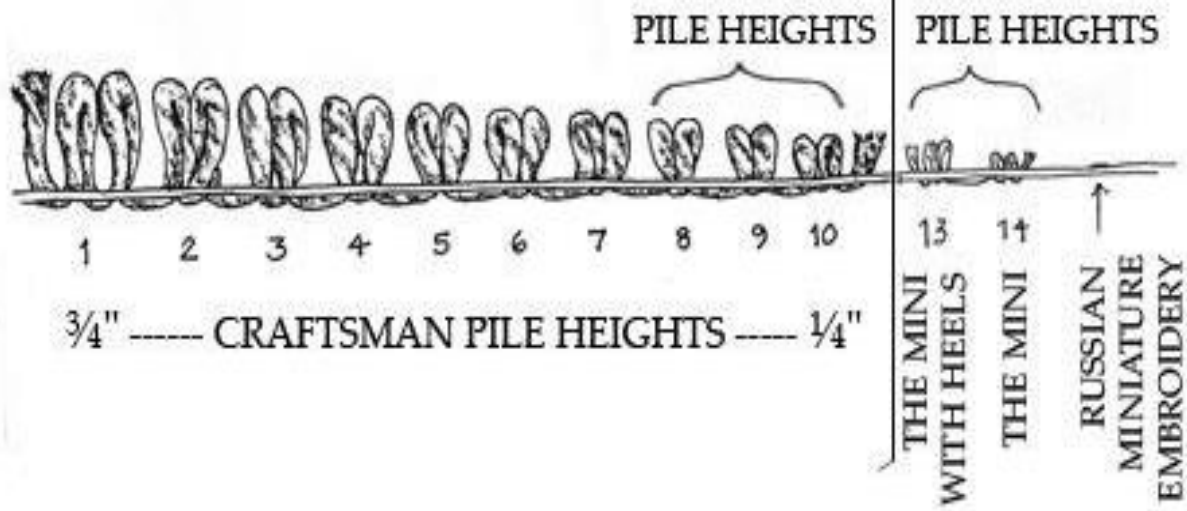
2.2. Panch Tekniği Çalışma Prensibi

Punch nakışı daha çok kumaşın arka yüzünden çalışılır. Bu durumda çalışan kişi çalışma ilerledikçe yaptığı dikişleri görür çalışma daha net bir hal alır.

Günümüzde kullanılan panch aletinin 3 farklı kalınlıkta iğnesi vardı. Bu iğneler farklı kalınlıktaki kumaşlar ve ipler içindir. Nakış çok basit bir çalışma sistemi ile uygulanır. İçi boş silindirik bir iğneden bir ip geçirilir ve kumaşa batıp çıktıkça altta ip kalır (Resim 3) İğne silindirik bir kalemin içindedir. Kalemin içinde de ipin gerginliğini sağlayan bir yay vardır. Panch kaleminin yanında bulunan vida ise ipin yukarıya çıkma boyunu ayarlamakta kullanılır (Resim:4).



Resim: 4 Panch İğnesine İpin Geçirilmesi



Resim:3 İğne Kalınlığı Ve Vida Ayarlamasıyla Yapılan Sonuçlar



Resim:5 İpin takılı hali ve Panch Nakışı uygulama

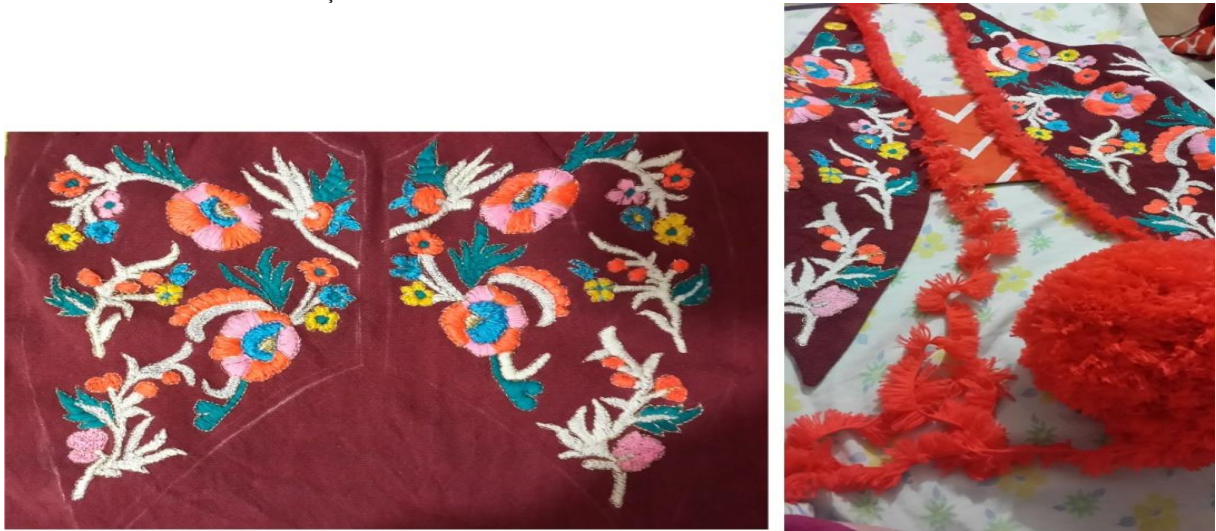
3.YELEK TASARIMI

Bu çalışma da; günümüzde popülaritesini diğer dış giyimlere göre yitiren giysi çeşidi olan yelek seçilmiştir. Yelek ceket altına giyilen kolsuz ve kısa giysi olarak tanımlanır (TDK). Tasarımda ana kumaş olarak Anadolu'da hala el tezgâhlarında dokunan gülkurusu renkli yünlü, gözenekli, kalın el dokuması bir kumaş seçilmiştir. Çünkü panch nakışı çok sık dokunmuş kumaşlarda iyi sonuç vermemekte çabuk sökülme gerçekleşmektedir. Yeleğin modeli simetrik bir model olup arka beden belde 20 cm kadar bir genişliktedir. Yeleğe süsleme tekniği olarak basit araçlarla yapılan tekniklerden punch nakış tekniği uygulanmıştır.

İşlemede ip olarak piyasada bulunan el örgüsü yapımında kullanılan iplikler kullanılmıştır. İpler punch aletine kalın geldiği için bükümlerinden ayrılarak kullanılmıştır. Desen tasarımında kumaşa ve modele uygun olduğu düşünülen çiçek ve yapraklar yelek kalıbına göre yeniden oluşturulmuştur (Resim:6). Desenin kumaşa geçirilmesi yönteminde ise; desen karbon kâğıdı ile kumaşa geçmediğinden desen ince kartona kopya alınarak 1 mm içeriden küçülterek oyulmak süratiyle şablonu çıkarılmış ve işaret kalemiyle kumaşa çizilmiştir (Resim: 7). Kumaş kasnağa gerilerek panch aletiyle işlenmiştir (Resim:8) Esas panch tekniğinde havlı yüzeyin üste gelmesi beklenir. Yelek tasarımında havlı kısmı terse gelecek şekilde işlenmiştir. İşlemenin mukavemetini artırmak için havlı kısma yapışkan toz kullanılmıştır. Sonrasında ise desene netlik kazandırmak için sim ipten motiflerin çevresine dikiş iğnesiyle kontur geçilmiştir. İşleme işlemi bittikten sonra dikim aşamaları uygulanmış ve son olarak yeğin çevresine uyumlu olduğu düşünülen püsküllü örgü ipinden süsleme yapılarak tasarım tamamlanmıştır. (Resim:9-10)



Resim:6-7-8 Yelek Tasarımı İşlem Basamakları



Resim: 9 İşleme Bitmiş Hali Ve Süsleme Aşamaları



Resim:10 Bitmiş ürün resimleri

4. SONUÇ

Yüzyılımızın getirdiği hızlı tüketme akımı tekstil sektörünü de oldukça etkilemiştir. 1970’li yıllar ve öncesi kendi kıyafetlerin dikip süsleyen kadınlar yerlerini hazır giyim ürünlerini hızla tüketen nesillere bırakmıştır. Kendi modasını oluşturmak isteyen yeni nesilin hazır giyim mağazalarını dolaşmak değil dikiş nakış makinesinin başına oturup emek sarf etmesi gerekir. Çünkü farklı ve tarz sahibi olmak emek harcamayı gerektirir. Bu ise zaman faktörünün önemli olduğu günümüzde pek çok kişiye fırsat vermemektedir. Hazır alınan bir kıyafete de çeşitli yöntem ve tekniklerle tarz katılabilir.

İnsanın kendi yaptığını giymesi, göze hoş gelmesi, farklı olma isteği, tasarımlarında ruhunu yansıtması önemli duygulardır. Herkesin aynı modayı takip etmesi ve tek tip kıyafetlerle gezmesi yerine, kendi kişiliğini ve zevkinizi yansıtan, özel olan ürünlerle kişisel modasını yaratıp insanları kendi tasarımlarına hayran bırakması çok daha etkileyici bir durumdur. Ayrıca yapılan araştırmalar sonucunda el sanatlarıyla uğraşmanın insan psikolojisi açısından son derece faydalı olduğu ortaya çıkarılmıştır. Avrupalı kadınlar Türk kadınlarına göre daha fazla el işleriyle uğraşmaktadır. Avrupa’da ilköğretimde öğrencilere dikiş ve el işi derslerinin öğretilmektedir.

Bu nedenlerle de yeni nesile dikiş ve nakış tekniklerini öğreten kursların yaygınlaşması ailelerin çocuklarına bu yönde teşvik etmesi gereklidir.

KAYNAKÇA

Atlamış, G., 2008. Hazır Giyim İşletmelerinde Giyim Süsleme Aşaması Uygulamaları (İstanbul, İzmir, Konya, Adıyaman Örneği), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Giyim Endüstrisi Ve Giyim Sanatları Eğitimi Bölümü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Barışta, Ö., 1995 “Türk İşleme Sanatı Tarihi”, Ankara.

Çatal, B., 2002 “Süsleme Teknikleri”, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Projesi (Metge), Ankara.

Eronç, Y. P., 1984 “Giyim Süsleme Teknikleri”, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul.

Leslie, C.A., 2007. Needlework Through History: An Encyclopedia, Greenwood Press, Westport, Connecticut -London

Markaloğlu, Ő., 1991 “K. Maraş'ta Maraş İŞi İŐlemeler”, Kùltùr Ve Sanat, İŐbankası Kùltùr Yayınları, Sayı:10, S.37.

Özgüç, N., 1968, “Acemhøyük Kazıları”, Anadolu X, Ankara, ss.19-21.

Sever, Ő. A.,1988. “Kadın Giyimi ve Temel Dikiş”, Ankara.

Şahbaz, H., “İŐlemeler”, www.gsf.akù.edu.tr <http://www.ipekmod.com/urun-tarihcesi/>

